

که یکی از مشخصه‌های آن غیرقانونی بودن فعالیت‌ها در آن و یا پنهان بودن از دید حساب‌های ملی است. به هر جهت یکی از چالش‌ها بر سر راه وجود اقتصاد پنهان این است که فعالان در این حوزه با عملکرد خود کارایی سیاست‌های دولت را در صورتی که بدون در نظر گرفتن ابعاد و واکنش‌های این حوزه باشد، کاهش خواهد داد. مالیات بر ارزش افزوده می‌تواند در هر دو جهت نقش داشته باشد. یک کاهش فعالیت‌های زیرزمینی و قاچاق، و دو افزایش این حوزه از فعالیت‌ها. آنچه که تعیین می‌کند کدام یک وجه غالب باشد، کارایی سیستم اجراکننده مالیاتی از یک طرف و پذیرش عمومی این مالیات در بین مودیان مالیاتی و مردم از طرف دیگر است. در مورد کارایی سیستم اجرایی مالیات، استفاده از ساز و کارهای نرم‌افزاری و سخت‌افزاری چون سیستم‌های الکترونیکی پرداخت، می‌تواند بسیار موثر واقع شود. اما در مورد پذیرش عمومی این مالیات باز هم شفاف‌سازی و ایجاد اطمینان به سیستم همچنان نقش اساسی دارد که اگر به درستی صورت گیرد، می‌تواند انتظارات قیمتی را تا حد زیادی تعدیل نموده و به صورت مکانیزمی خودجوش از طرف مودیان انگیزه‌های فرار مالیاتی و قاچاق را در آنان کاهش دهد و زمینه را در بهره‌مندی از

بایدها و نبایدهای مالیات بر ارزش افزوده

خود کشیده و عملاً از همان ابتدا خیال خود را در مورد قرار گرفتن در پیچیدگی‌های این مالیات راحت نمایند. نتیجه در حالت اول این خواهد بود که قیمت کالاها با وجود اجرای مالیات بر ارزش افزوده تغییر نخواهد کرد و یکی از اهداف اصلی نیز که شفاف‌سازی مبادلات در زنجیره گردش کالا است، محقق خواهد شد. اما حالت دوم به توری بسیار بالا که با تعداد دفعات گردش کالا بین فعالان مالیات‌دهنده رابطه مستقیم دارد، خواهد انجامید. بنابراین در واقع اثر توری ناشی از انتظارات در مورد اصابت‌کننده‌های پرداخت مالیات در یک طیف از پذیرش و اعتماد کامل و عدم پذیرش و ناطمینانی کامل قرار خواهد داشت که این انتظارات در نهایت در افزایش قیمت کالا خود را نشان خواهد داد. این جا است که به واقع نقش و اهمیت شفاف‌سازی پیش از اجرای این قانون و نیز مقبولیت کارایی سیستم اجراکننده این مالیات روشن خواهد شد. هر چه شفاف‌سازی بیشتر باشد ما به حالت حدی پایین نزدیکتر خواهیم بود. اما هر گونه اهمال در آن ما را با آثار توری بالاتری مواجه خواهد ساخت. حال چنان چه دولت در گام‌های اولیه با دید درآزمایی به این مالیات نگاه کند، سوالی طرح می‌شود. چرا باید در شفاف ساختن اجرای این مالیات به طور گسترده بکوشد در حالی که اگر در آن کوتاهی کند به سناریوی دوم نزدیکتر خواهد شد و در آن صورت، درآمدهای حاصله برای دولت از اجرای این مالیات بیشتر خواهد بود. در مقابل این، مصرف‌کننده‌ها که پرداخت‌کننده‌های نهایی این مالیات هستند، متحمل هزینه‌ای بالاتر خواهند شد.

همان طور که گفته شد یکی از اهداف اولیه و اساسی اجرای مالیات بر ارزش افزوده، شفاف‌سازی زنجیره گردش کالا است تا به این طریق حجم زیادی از معاملات و مبادلات پنهان در اقتصاد شناسایی شود. یکی از دغدغه‌های اساسی که در چند دهه اخیر مطالعات را در داخل و خارج از کشور حول خود گرد آورده، در نظر گرفتن اقتصاد پنهان و غیررسمی در کنار فعالیت‌های رسمی اقتصاد است. این حوزه از اقتصاد شامل فعالیت‌های بازاری بسیاری می‌شود

انگار حرف و حدیث‌ها در اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده پایانی نخواهد داشت. طبق آخرین قول‌ها اجرای این قانون در تمامی بخش‌ها متوقف گردیده و اجرای آن نهایتاً به سال دیگر منتهی خواهد شد. به‌جاست این سوال را مجدد از خود پرسیم: چرا اجرای این مالیات در ایران در گام‌های اولیه اجرا متوقف ماند؟ آیا این تعلیق باید صورت می‌گرفت؟ در جواب باید به منافع و مضار اجرا و توقف زود هنگام اجرای این قانون توجه نمود. بدون شک یکی از ثمرات اجرای این قانون حتی با وجود تعلیق این بود که در همان قدم‌های نخست ذهن‌ها را در تمامی بخش‌های درگیر در مبادلات اقتصادی، به خود متوجه نمود و ثمره آن این شد که جدا از عدم توافق عمومی بر سر زمان اجرای آن، «ضرورت اجرای» آن مورد اذعان همگان قرار گرفت. اما هزینه‌های اقتصادی موکول کردن آن به آینده نیز قابل توجه است. در ادامه به یک «نباید» در اجرای مالیات بر ارزش افزوده در شرایط کنونی می‌پردازیم. یکی از شروط اساسی در اجرای موفق قانون مالیات بر ارزش افزوده در گام‌های نخستین، آماده بودن جامعه در پذیرش آن است. و در این میان نقش شفاف‌سازی در جهت گسترش مقبولیت آن بسیار مهم است. اگر چنین بستری فراهم نباشد، می‌توان به صراحت گفت که این قانون «نباید» اجرا شود. چرا که اصرار در اجرای آن در صورت فقدان چنین زمینه‌ای، هزینه‌های زیادی را به بار خواهد آورد که این خود در کم‌رنگ کردن منافع اساسی میان‌مدت و بلندمدت آن می‌تواند نقش بسیاری داشته باشد. برای روشن شدن بحث دو حالت جدی را در نظر می‌گیریم. حالتی که این مالیات، که در واقع نرخ آن جایگزینی برای مالیات بر تجمیع عوارض است به طور کامل مورد پذیرش عامه فعالان اقتصادی قرار گیرد و مودیان به سیستم اجرای مالیات بر ارزش افزوده به طور کامل اطمینان کنند. و حالت دیگری را که فعالان نسبت به این سیستم و اجرای آن به طور کامل بی‌اعتماد باشند و تمامی آنها ضمن اجرای مالیات بر ارزش افزوده، این مالیات را تماماً بر قیمت‌های کالاهای

مزایای این مالیات فراهم آورد. در مجموع، ایجاد اعتماد در مودیان به طریق شفاف‌سازی و بهبود سیستم اجرای مالیات می‌تواند نقش کلیدی در تعدیل شکل‌گیری انتظارات قیمتی که به افزایش حقیقی قیمت‌ها منجر می‌شود، داشته باشد. توجه به این اصل اساسی می‌تواند موانع اجرای این قانون را در سعی برای اجرای مجدد آن تسهیل نموده و زمینه بهره‌مندی از مزایای میان‌مدت و بلندمدت آن را برای کشور فراهم آورد. ▲

مجله گزارش در استانهایی که نماینده فعال ندارد از بین شرکتهای دارای مجوز

از اداره کل ارشاد اسلامی استان یا بازنشستگان ادارات که روابط عمومی قوی دارند نماینده می پذیرد

info@gozresh.com

۰۲۱-۸۸۸۳۳۹۹۳